

nebo dokonce k vyléčení. Jen asi čtvrtina přechází ve středně těžké nebo těžké chronické psychózy. Pacienti, které sledoval 22—40 let žili 5567 let, z toho 3600 let mimo nemocniční ošetření. Po 22 letech je 50 % schizofreniků mimo zařízení a v pracovním procesu. Nejtěžší průběhy, které byly dříve časté, se při dobré péči již nevyskytují.

Schizofrenie neprobíhá v zachytitelných tělesných procesech, ale odehrává se v těch oblastech, v nichž se vyvíjí osobnost, duševní život, citový život, tj. to nejlidštější na člověku. Proto nemůže být schizofrenie modelována na zvířeti. Pochopitelně, že bez těla není život, ani duševní život a v tom spočívá tělesné založení schizofrenie. Co žije ve snu, v myšlení a přáních, v mytologickém myšlení zdravého, přestoupí hráze a vnikne široce do uvědomělého života nemocného. Ten se v mnoha směrech nemůže přizpůsobit skutečnosti a izolace, do které se dostane, ještě zhorší autismus. Z toho důvodu je třeba léčení, které zapojí do činného společenství, občas nemocným otřese a probudí jeho spící síly. V jiné době ho zase uklidní a umožní mu lépe se jiným přiblížit. V tom všem považuje terapii za kauzální.

Je možné, že se jeho názor pozdějším výzkumem bude muset změnit. Toho času je to však vše, co o schizofrenii víme, když vynecháme všechny spekulace.

J. Mečír

Tabarka, K.: **Metodika lázeňské léčby u nemocí psychických**. Praha, Balnea 1971, 170 s.

Kniha je první monografií v naší literatuře, popisující souborně balneopsychiatrické postupy. Autor, obeznámený rovněž se zahraniční balneopsychiatrií, seznamuje ve dvanácti kapitolách nejen se samotnými balneopsychiatrickými metodami, ale i s otázkami, které s lázeňskou péčí o duševně nemocné souvisejí. Nejobsáhlejší desátá kapitola pak popisuje balneologické léčebné postupy u jednotlivých indikací, čímž se stává cenným návodem i pro práci na rehabilitačních odděleních nebalneologických zařízení.

Snad by bylo užitečné, aby lékaři, kteří sami v balneologii nepracují, byli podrobněji seznámeni s jednotlivými lázeňskými místy, která jsou poměrně stručně popsána. Rovněž pro úplný přehled chybí problematika malé psychiatrie. Obojí by bylo

bez nutnosti většího rozšiřování stránkového rozsahu možno zahrnout do příručky např. sestručením kapitoly o psychofarmacích; pro ně jsou v naší literatuře dostatečné prameny.

Za zásadní nedostatek však považujeme skutečnost, že tato cenná příručka není dostupná na knižním trhu, ale jako účelová publikace Balney se dostává do rukou jen vybraným pracovníkům. Byla by totiž užitečná nejen pro všechny lékaře, kteří své nemocné do lázní odesílají a lékaře, kteří předepisují rehabilitační, zejména fyzikální terapii, ale i jako pomocná kniha pro studium rehabilitačních pracovníků.

Věříme, že alespoň část připomínek je vyřešitelná druhým vydáním.

B. Mrňa, E. Skula

Švancara, J. a kol.: **Diagnostika psychického vývoje**. Praha, Avicenum 1971. 368 s. Cena 42 Kčs.

Pod vedením teoreticky fundovaného, i v praxi zkušeného J. Švancary se dvánáct autorů nestejnou měrou podílelo na sepsání publikace, kterou naše odborná knihovna už dlouho postrádala. V předmluvě se zdůrazňuje nezbytnost spojení aplikace psychodiagnostických metod s teorií, spojení klinického přístupu s experimentálním. Experimentální přístup chápe J. Švancara v širším slova smyslu jako přístup zahrnující jednotlivé „kroky“ vědeckého řešení určitého problému. Je to požadavek náročný, praxe by se mu zajisté měla (a někdy i mohla) přibližovat už proto, že recenzovaná práce je v tomto směru cennou pomůckou.

Kniha je rozdělena do pěti částí. První se věnuje některým základním otázkám teorie a metodologie. J. Švancara definuje obecně vývoj jako „proces kvantitativních i kvalitativních změn organismu v čase“ a psychický vývoj chápe jako jednotný či celostní proces diferenciací a současně integrací do nových celků. Cenné je shrnutí současných výzkumů v obecnou hypotézu o vztazích mezi základními činiteli vývoje: „Jedinci, jejichž psychické vlastnosti jsou na obou krajích normální distribuční křivky, jsou ve svém vývoji determinováni více hereditárními než exogenními vlivy; jedinci s vlastnostmi ve středním pásmu rozptylové křivky jsou relativně více plastičtí vůči vlivům prostředí a výchovy.“ (s. 17)

V dalších kapitolách se diskutují pojmy longitudinálních, pseudolongitudinálních a průřezových metod. V. Smékal a P. Osecký se zaměřili na některé základní pojmy teorie měření a statistické analýzy.

Druhá část se věnuje vlastním diagnostickým metodám vývojové psychologie, které autoři (J. Švancara, V. Smékal, V. Michal) člení do pěti skupin: interview, dotazníky a posuzovací škály, testy, projektivní metody, přístrojové metody. Jestliže kniha má prezentovat „nejdůležitější metody, vhodné pro zhodnocení psychického vývoje a jeho poruch“ (s. 9), pak v uvedeném členění je možné postrádat dvě z nejdůležitějších metod: pozorování dítěte v přirozených situacích (například při hře) a především metodu studia výtvarů, jmenovitě dětské kresby. Grafickým projevům se věnuje samostatná kapitola (L. Švancarová, J. Švancara) v následující třetí části knihy, ovšem právě tato kapitola, prezentující cenné i zajímavé informace, je vřazena mezi stati o psychodiagnostice osobnosti, kam v daném kontextu patří jen velmi zprostředkovaně.

Třetí část knihy uvádí kapitola o osobnosti, kde V. Smékal klade důraz na strukturální chápání psychických jevů, překonávající jak jednostranný atomismus, tak nediferencovaný holismus. Poznámky o osobnosti by mohly být pojaty jako teoretický úvod a rámec, z něhož by logicky plynulo pojetí a členění následujících osmi kapitol. Relativní samostatnost úvodní kapitolky o osobnosti se zdá svědčit o méně koordinovaném harmonogramu při sepisování práce. Následná stať o motivaci (J. Švancara) je obecnějším úvodem k dalším kapitolám o aspirační úrovni (B. Balaštková), o diagnostice citového vývoje (J. Švancara), o poznávacích procesech (J. Švancara), o diagnostice inteligence (M. Schürer) a o sociálních vztazích a percepci (M. Schürer). Do třetí části ještě patří zmíněná kapitola o grafických projevech a o vývojové diagnostice raného a předškolního věku (J. Koch). Tato kapitola je rovněž v dosti volném kontextu s ostatními.

Čtvrtá část se věnuje vývojové psychodiagnostice v některých aplikačních oblastech. Autoři se zaměřili na diagnostiku školní zralosti (J. Jirásek), výukových a výchovných potíží (M. Schürer, V. Smé-

kal), na psychologickou diagnostiku v soudní expertize (R. Konečný), v neuro-psychologii (J. Švancara) a u poruch hybnosti (O. Šandera). Dvě z osmi kapitol této části přináší cenné poznatky o dynamice neuróz (J. Švancara, M. Holub) a o psychologii v genetice (J. Švancara). I zde je možné poznamenat, že obě uvedené stati se poněkud vymykají základnímu rámci a snad i logice členění knihy.

Závěrečná část (V. Smékal, J. Švancara) se zaměřuje na problematiku psychologického nálezu a jeho interpretace. Přehledně a jasně zde autoři charakterizují druhy interpretací a zabývají se též psychologickou dokumentací. Osnova dynamické charakteristiky (příloha č. 1) se může jevit poněkud maximalisticky vzhledem k množstvem a snad i požadavkům praxe.

Knihu uzavírá cenný přehled psychodiagnostických metod (V. Smékal). Jeho hodnotu by zvýšilo alespoň několik poznámek o aplikovatelnosti jednotlivých metod v našich podmínkách a především informace o aktuální či perspektivní dostupnosti metod vzhledem k nabídce a vydavatelským plánům n. p. Psychodiagnostika.

Některé kapitoly druhé až čtvrté části jsou zpracovány s nestejnou mírou obecnosti. Toto konstatování není kritikou ze dvou důvodů: v předmluvě J. Švancara konstatuje, že autorům byla ponechána možnost osobitého zpracování jednotlivých kapitol. Za druhé: kniha není učebnicí a není tudíž nezbytné zachovávat obdobný stupeň obecnosti jednotlivých kapitol. Na druhé straně však s osobitostí zpracování jednotlivých kapitol (nechápe-li knihu jako čítankový soubor volně navazujících statí, což koncepce zřejmě nepředpokládá) by nemusela být v rozporu poněkud těsnější návaznost některých kapitol, jednodušší členění a zarámování do teoretických koncepcí „středního dosahu“. Je možné, že v tomto směru by knize prospěla shrnutí na konci jednotlivých částí.

Charakteristickým znakem celé práce je střídavost podání, objektivita a vyhýbání se jednostranným přístupům.

Je třeba ocenit skutečnost, že Zdravotnické nakladatelství pečlivě vydalo tuto cennou a u nás ojedinělou práci, účelně doplněnou řadou nákrešů, tabulek a grafů, i několika oživujícími fotografiemi.

I. Plaňava